

BAKU Eszter

Árpád házi Szent Margit-templom Church of Saint Margaret of Hungary

Jutasi út-Szent Margit park 1.,

Helyrajzi szám: 3818

2025

Veszprém lakosságának növekedése a 20. század elején a város területének növekedését vonta maga után. Az 1920-as évektől kezdett megindulni az utca- és területrendezés a Jutasi út környékén, hol a Szent Imrének vagy más néven Tisztviselőtelepnek/Újtelepnek nevezett terület kezdett formálódni. Az új városrészen élők templom hiányában kezdetben a kereskedelmi iskola, majd a vasutas kultúrház nagytértermében gyűltek össze szentmisékre. A templomépítés gondolta időszerű volt már, amikor Rott Nándor megyéspüspök bejelentette a hogy az új egyház létrehozását összeköti a kettős Szentévre való felkészüléssel és az akkor még Boldog Árpád-házi Margit szentté avatásának előmozdításával. A püspök a Szent István-emplékén elején és végén körlevélben számolt be templom építési munkáiról. Ezekben kiemelte, hogy az új épület lett a város legnagyobb temploma, amit a dombtetőn való elhelyezése is erősített.

A kettős Szenté (1937. május 23.-1938. november 5.), vagyis a Szent István Emléké és az Eucharisztikus Világkongresszus a két világháború közötti katolikus templomépítéssel irányából nézve egyfajta generátorként működött, hiszen az 1920 és 1944 közötti időszakot tekintve ezekhez az eseményekhez kapcsolódóan jelentősen megnőtt az új templomok építése, meglévő templomok átalakítása és felújítása, valamint a kapcsolódó képző- és iparművészeti alkotások megrendelése.

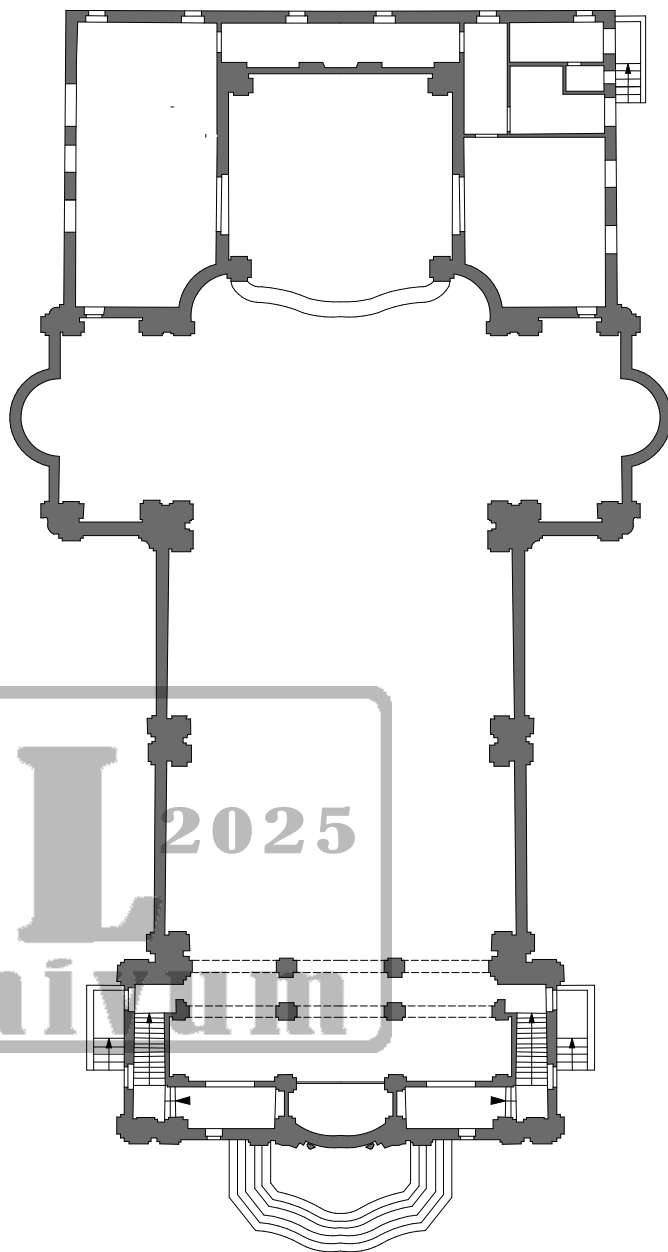
Veszprémnek ennek a kiemelkedő eseménynek dedikálva épült az Árpád-házi Szent Margit templom. Hogy mennyire szoros kapcsolat van az Eucharisztikus Világkongresszus és a Margit templom között, azt mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy a templomban helyezték el az egykori Eucharisztikus főoltár (tervezte: Kismarty-Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő) egy textilképét, ami Szent Margitot ábrázolja.

Rott Nándor, felmérve a várható költségek nagyságát, több szerzetesrendet is igyekezett bevonni a templom fenntartásába, de a tárgyalások nem vezettek sikerre. 1934-ben a kapucinusok neve merült föl. Ezt a káptalan sem ellenezte: a kanonokok anyagi terheik miatt 1937-ben hozzájárultak a rend letelepedéséhez, bár hozzátették, hogy szívesebben látnának világi papokat az új templomban. A következő év augusztusában a püspök a kapucinusok közelgő érkezése előtt még felszólította Serák József kanonok-plébánost (1930–1941) a megosztási terv véleményezésére. A kapucinusokról szóló következő forrás azonban már pusztán annyit közöl, hogy a tárgyalások nem vezettek eredményre, a rend a templomot felépíteni nem tudta. 1937–38-ig a püspök a karmelita és a domonkos renddel sem tudott megegyezni, így a templom felépítésének költségét végül jórészt ő állta. Az építkezés összköltsége 200.000 pengőre becsülhető. Az építkezés viszonylag gyorsan, 15 hónap alatt lezajlott. A munkák meg-

222. kép
A Szent Margit-templom főhomlokzata

kezdését (1937. augusztus 2.) a kereszt felhelyezése (1938. május 1.), a harangszentelés (október 16.), és a püspöki benedíálás – megáldás – (október 23.) követte. A templom az általános templomépítési hullám mellett, egyfajta püspöki ajándékként is értelmezhető, hiszen Rott Nándor, mint donátor olyannyira szívén viselte a templom sorsát, hogy halála után ennek altemplomába temetkezett. Az építéshez szükséges telket – ami az új városrész központi részén, régi hagyományoknak megfelelően dombtetőn helyezkedett el, hogy biztosítsa a kiváló rálátást, és az épület centrális helyzetét – a város ajándékozta az építendő templom céljára. A tervezéssel az egyházi körökben akkoriban jól ismert és sokat foglalkoztatott vitéz Irsy Irsik Lászlót bízták meg, aki a kor stíluskavalkádjában kedvelte a neobarokk formavilágot, bár art deco és a modern felé mutató temploma és tervei is ismertek a korszakból. A kivitelezők Linczmayer György és vitéz Irsy Irsik László munkatársa, Kapuváry Gusztáv voltak. A tervező neobarokk templomépületei jellemzően egy hom-

223. kép
A templom alaprajza

lokzati tornyos három vagy négy boltszakaszos kereszthajóval bővített vagy kereszthajó nélküli teremtemplomok. A veszprémi mellett ebben a korban épült a rákoshegyi Liseux-i Szent Teréz, az isaszegi Szent István király és a maglódi Rózsafüzér Királynője templom is. Ez utóbbi esetében a torony anyagi források híján csak 2005-ben épült fel. A veszprémi templom patrónusának kiválasztása hosszasan tartó folyamat eredménye, s a forrásokból több előzmény is ismert. A Szent István emlékéhez való kapcsolatáról árulkodik az első patrónus, Szent István, melyet később a város Árpádházi szentekhez való szoros kapcsolatának hangsúlyozása és egy már meglévő Szent István templom okán, Szent Imrre változtat-

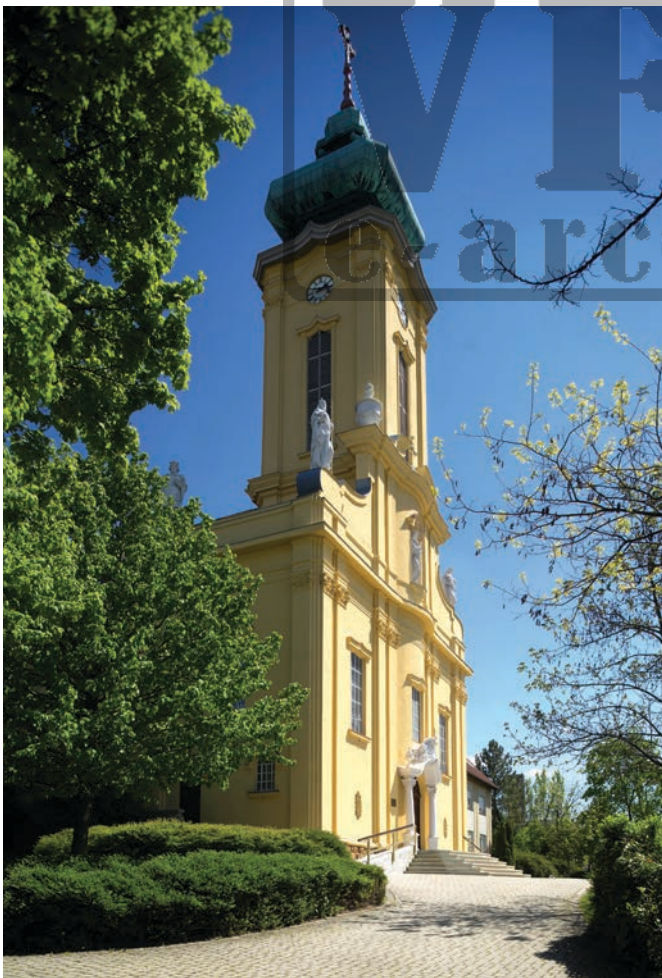
tak. Végül Szent Imre herceg helyett Boldog Margit szentté avatásának reményében a templomot végül Boldog Margitra emlékezve építették fel 1938-ban. A templomot Mindszenty József plébániatemplomi rangra emelte 1944-ben.

A templom az újonnan kiépülő területekhez kapcsolódva, az egyházi hagyományokat őrizve magaslati ponton áll. A dombtető műszaki problémákat is felvetett. Ismert a szerkeszttervező Sailer István, az építész Irsy Irsik László főszerveztése mellett működő korabeli konzervatív építészeti lap, a Magyar Építőművészet hasábjain megjelenő cikke. A tervező a templom lehető legjobb érvényesülése érdekében úgy helyezte el az épületet a telken, hogy az alapok elől és az egyik oldalon sziklára, míg a többi oldalon egy mélyedésbe, lazább talajra kerültek. A vasbeton pilléreket alul kötővasakkal össze kellett fogni. A 10 métert megközelítő szintkülönbséget pedig úgy hidalták át, hogy az alapba vasbetonlapokat helyeztek, melyekre vasbeton pilléreket állítottak. A magas templomtorony esetében pedig a Bakony felől erős szélteherrel kellett számolni, melyet a vasbeton keretekbe

épített szélráccsal igyekeztek felvenni.

Az épület 43 méter hosszú, 17 méter széles, a torony magassága 41 méter. A neobarokk templomhoz széles, pihenőkkel megszakított lépcsősor vezet fel. A templom egy homlokzati tornyos latinkereszt alaprajzú, egyenes szentélyzáródású teremtemplom vasbeton pillérekkel, téglá kitöltéssel, téglá boltozattal épült. A főhomlokzat monumentális hatását a barokkra jellemző eszközök fokozzák. A kétszintes, kettős korinthuszi pilaszterekkel három szakaszra osztott főhomlokzat fölött, kissé hátraugrasztva hagymasisakkal fedett karcsú, magas torony emelkedik. A főbejárat szakasz teljes magasságában enyhe ívelést kapott, s itt került elhelyezésre az előreugró kőkerettel hangsúlyozott, korinthuszi oszlop-

224. kép
A templom főhomlokzatának oldalnézete

225. kép
A templom főbejárata

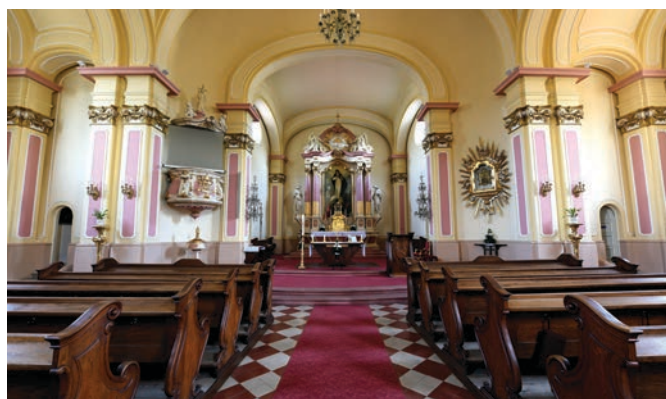

226. kép
Szent István-szobor a főhomlokzatról

főkre állított kapu, melyet a donátor püspök címere díszít. A címer megismétlődik a templombelsőben a főoltáron, a szószéken és a padokon is megjelenítve a „Pro lege et grege” (A törvényért és a nyájért) püspöki jelmondatot.

Az emeleten konzolra állított, íves párkánnyal zárt fülkében a névadó Szent Margit szobra nyert elhelyezést. Az erőteljes

228. kép
A belső összképe a szentély felé

227. kép
Szent Gellért-szobor a főhomlokzatról

koronázópárkány vízszintes hangsúlyát a felette elhelyezett felnyíló oromzat és a torony markáns vertikális súlya csillapítja. A főhomlokzaton Szent István és Szent Imre, az oldalszakaszokon Szent István mellett Szent László, Szent Imre mellett Szent Gellért püspök szobrai kaptak helyet. A kor megújuló egyházművészetének egyik komoly liturgi-

229. kép
A belső összképe a bejárat felé

230. kép
A főoltár

kus elvárása volt az oltárra való jó rálátás biztosítása, melynek érdekében a tervező az oltár kiemelése helyett az auditoriumokban szokásos tervezői módszerrel, a bejárat szakasztól kezdve a padsorokat, vagyis a talaj szintjét az oltár irányába lejtette, ezáltal az oltár nagyobb hangsúlyt, kiemelést kapott. A keresztszárakat íves apszis zárja le, melyekbe eredetileg nem készítettek oltárokat. A jobboldaliba utóbb az 1952-ben feloszlott Veszprém egyházmegyei szeminárium faragott oltára került. A baloldali keresztszárban lévő Jézus Szentséges Szíve-szobor Zala György gipszöntvénye alapján készült. Érdekesség, hogy e sablonból mintázott szobor látható a Budapest-Városmajori templomban is, ami eredetileg az ottani kistemplomban nyert elhelyezést. Az egyenes záródású szentély mellett kaptak helyet a sekrestye és az oratórium, melyek hierarchiája a külső homlokzaton is érvényesül. A főoltár Szent Margit-képét Krusnyák Károly festőművész készítette 1939-ben. A kép bal oldalán látható a templom építtetője, Rott Nándor püspök, jobb oldalon halványan egy „ősmagyar” férfi tartja a királyi hatalom jelképét, a hármashalmon álló kettős keresztet. Az oltárkép előterében Ro-

ss Károly polgármester térdén állva ajánlja fel a templomot Szent Margitnak. A tabernákulum faragott, aranyozott. Az oltár két oldalán Árpád-házi szentek szobrai láthatók: szemből nézve bal oldalt Szent Erzsébet, Szent Margit atyai nagynénje áll a rózsacsokorral, az oltár jobb oldalán pedig a névadó szent testvére, Szent Kinga a sóbányába ejtett eljegyzési gyűrűjével. A főoltár tetején Jézus Krisztus áll két puttó kíséretében. A főoltárt a budapesti Bittner cég készítette rózsaszín és krémszínű műköből. A szószék is ugyanebből az anyagból van, rajta a Jó Pásztor és két angyal szobrával. A keresztelőkút anyaga is műkö, Keresztelő Szent János szobra díszíti. A jobb oldali oldalbejáratnál látható Szent Antal-szobor carrarai márványból készült, Krasznai Lajos szobrászművész munkája a baloldali oldalbejáratnál látható Kis Szent Teréz-szoborral együtt. Az oldalkápolnában található Szent József-szobor barokk alkotás, amely korábban a veszprémi püspöki palota padlásán kallódott. A szentély berendezésének aranyozása 2009-ben készült. Az oltár mögött kiképzett falmélyedésben helyezték el Szent Margit ereklyéjét, melyet Mindszenty József bíboros első intézkedései között adott a templomnak. Az ereklyefülke építési munkáit Ebele János kezdte meg. Az ereklyetartó ötvösmunkáit Ledó Béla ötvösmester, a belső díszítést Womaszta Lajos díszítőművész készítették. A plébánia fennállásának ötödik évfordulóján, 1949. december 3-án a Szent Margit-ereklyekápolnát Badalik Bertalan veszprémi püspök áldotta meg. A templombelső dekorációja eltér az építéskorabeli állapottól, az eredeti fehér meszelést 1961-ben az akkori elképzelés szerint a neobarokk stílushoz jobban illeszkedő színekre festették. Jelenlegi festése 1999-ben készült el.

From the urban planning developments of the 1920s around Jutasi Street, a new district, called Saint Emeric or often referred to as the Civil Servants' Estate/New Estate, began to take shape. Bishop Nándor Rott proposed to erect a new church for the pastoral care of the faithful who moved here, and he linked it with the preparation for the Saint Stephen Jubilee Year of 1938 and the promotion of the canonisation of the then Blessed Margaret of Hungary. The cost of the construction was borne by the bishop, and the work was completed in 15 months. Vitéz László Irsy (Irsik), a well-known architect, who was sought-after in ecclesiastical circles at the time, was commissioned with the design. He favoured neo-Baroque forms in the stylistic cavalcade of the time, although he also designed churches with art deco and modernist elements. The contractors were György Linczmayer and Gusztáv Kapuváry.

The neo-Baroque building is accessed by a wide flight of steps, interrupted by landings for resting. The church has a Latin cross layout, a façade tower, and a flat-ended apse. The

231. kép
Szűz Mária-kegykép a diadalív jobb oldalán

building is supported with reinforced concrete pillars, brick masonry and arches. The monumental effect of the main façade is enhanced by forms borrowed from Baroque architecture. On the upper level, the statue of the patron saint, Saint Margaret, is placed in a corbeled niche with an arched cornice, while on the main façade there are statues of Saint Stephen and Saint Emeric, and on the side façades, the statue of Saint Ladislaus stands next to Saint Stephen and that of bishop Saint Gerard next to Saint Emeric.

The high altar's painting of Saint Margaret is the work of artist Károly Krusnyák from 1939. On its left side is the portrait

of the builder of the church, Bishop Nándor Rott, and on the right is a man holding the symbol of royal power, the double cross on three hills. In the foreground of the altarpiece, there is a painting of Mayor Károly Rosos on his knees, dedicating the church to Saint Margaret. The relic of Saint Margaret was placed in a wall recess behind the painting when the church was elevated to parish church status by Cardinal József Mindszenty after the canonisation of Saint Margaret in 1944. The current decoration of the church interior differs from the state it was in at the time of its construction. The original white limewashed walls were repainted in 1961 in a colour more in keeping with the Baroque style of the time.

232. kép
Szent II. János Pál pápa-szobra

233. kép
Keresztelőkút

FELHASZNÁLT IRODALOM ÉS FORRÁSOK:

SAILER István:

Veszprém – Árpádházi Boldog Margit rom. kath. templom alapozásának ismertetése.
In: Magyar Építőművészet 40. évf. 3. 1941. 74.

TÓTH László:

A Veszprémi Árpád-házi Szent Margit-templom és plébánia története. Kézirat. Veszprém, 1996.

KARLINSZKY Balázs:

A veszprémi Szent Margit-templom építésének körülményei a helytörténet-írásban és a források alapján.
In: Veszprémi Szemle, 11. évf, 2 sz. 2009. 27–34.

KARLINSZKY Balázs–**VARGA** Tibor László (szerk.):

Árpádházi Szent Margit-templom. Veszprém, 2011. 1–24.